

УДК 351.84 : 3643

Гандзюк К. В., аспірант, НАДУ

ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА МІСЦЕВИХ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ ХЕРСОНЩИНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ: СТАН ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Розглядаються особливості інформаційної політики органів державної влади в Херсонській області в період з 2014 по 2016 рр., обґрунтовується необхідність термінового реагування на виклики гібридної війни в окремо взятому регіоні.

Ключові слова: *інформаційна політика, інформаційна війна, гібридна війна, інформаційна безпека.*

The article discusses the features of information policy of public authorities in the Kherson region in the period from 2014 to 2016, the necessity of urgent response to the challenges of hybrid warfare in a particular region.

Keywords: *information policy, information warfare, hybrid warfare, information security.*

Постановка проблеми. Однією з особливостей нинішнього у к-раїнсько-російського конфлікту є інформаційна війна . Лунають звинувачення у перекручуванні фактів, веденні брудної пропаганди тощо.

Сьогодні більшість російських ЗМІ залучені до агітації , що значно відрізняється від того, як її практикували у радянські часи . На жаль, аналіз інформаційної сфери України показує , що поки ми не можемо нейтралізувати інформаційний тиск. Така ситуація визначається відсутністю дієвих державних інструментів ведення інформаційного протиборства. Якщо ж вони і є, їх діяльність, очевидно, неефективна.

Отже, зростання впливу інформаційних факторів що обумовлено інформатизацією суспільства, об'єктивно вимагає ефективного функціонування системи інформаційно-психологічного забезпечення національної безпеки об'єктами впливу якої мають бути інформаційно-психологічне середовище суспільства, інформаційні ресурси психіка і поведінка політичної еліти системи формування суспільної свідомості і думки та прийняття політичних рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як стверджує Георгій Почепцов [13], гібридна війна ведеться таким чином, щоб перешкодити атакуючій стороні приймати адекватні дії у відповідь. Вона може постійно змінювати правила гри і задіяні типи сили, оскільки гібридна війна одночасно оперує як військовими, так і цивільними складовими.

Гібридна війна вибудована навколо цілого ряду інформаційних за-

вдань. Їх значущість настільки висока, що можна говорити про гібридну війну як про війну гібридно-інформаційної, тим більше що військові дії в ній приглушені, а інформаційні, навпаки, різко посилені. Статус інформаційний зростає, оскільки йому потрібно маскувати фізичні дії.

Отже, матеріальні цілі у гібридній війні досягаються активними діями не тільки у фізичному просторі, але і в просторах інформаційному та віртуальному. Вона ведеться таким чином, щоб перешкодити атакуючій стороні приймати адекватні дії у відповідь. І це головне завдання гібридного інструментарію, що прагне впливати на центри прийняття рішень супротивника як військові, так і цивільні.

Постановка завдання. Метою статті є розгляд особливостей інформаційної політики органів державної влади в Херсонській області в період з 2014 по 2016 рр., а також обґрунтування необхідності термінового реагування на виклики гібридної війни в окремо взятому регіоні.

Виклад основного матеріалу. Україна через безліч подібних причин не змогла прийняти адекватного рішення щодо захисту Криму. Оскільки навіть чужі військові були не звичайними, а зеленими чоловічками, хоча і озброєними автоматами. Моделювалася війна не за ознакою свій/чужий, а по параметрам свій/не свій. Саме так робилися захоплення адміністрацій та заворушення в Одесі і Харкові. Квазивідсутність «чужого» в цих ситуаціях не давала можливості застосовувати силу у відповідь [15].

Херсонщина, яка завжди була на другорядних ролях в українському інформаційному середовищі, з початку окупації Криму набула особливого значення. Адміністративний кордон з АР Крим, а також розташування на території області стратегічно важливих об'єктів, таких як зрошувальні канали, що постачали воду, лінії електропередач, шляхи сполучення, є надзвичайно важливими і чутливими темами не тільки на місцевому рівні, а і на всеукраїнському.

Якщо колись ніхто не знав, де знаходиться Каланчацька РДА, то тепер від її політики багато залежить, і, відповідно, окремі її управлінські рішення відразу потрапляють у всеукраїнські медіа.

Усі ці стратегічні об'єкти стали фігурантами інформаційної війни. Те саме стосується дій місцевих правоохоронців, військових підрозділів, які розташовані на території області та органів державної влади та самоврядування. Беззаперечним і прикрим є той факт, що система комунікацій як зі ЗМІ, так і з громадою у цих структур є застарілою і не відповідає вимогам сучасного інформаційного простору. Зазвичай, офіційна позиція з'являється мінімум через добу після події, коли статті та публікації з чутками вже давно поширилися, і якимось чином спинити цей процес дезінформації неможливо.

На сьогодні у відомствах існує дві основні форми комунікації: офіційні прес-релізи, або «злив» інформації пулу своїх ЗМІ, які часто є непопулярними. Наприклад, УМВС в Херсонській області утримує афільований сайт, який має статистику відвідувань лише до 100 людей на добу. Також наслідком відсутності правильної комунікації між правоохоронцями і журналістами став повний провал у висвітленні підриву ЛЕП та весь перебіг ене-

ргоблокади. Оскільки ані Херсонська ОДА, ані представники силових структур не роз'яснювали, що саме відбувається на адміністративному кордоні, хто і з якою метою знищує лінії електропередач, чи вплинули ці вибухи на електропостачання нашої області, мешканці Херсонщини дуже неоднозначно поставилися до тих подій, які там відбулися. Всеукраїнські ЗМІ тоді поширювали новини, посилаючись на фейсбук-акаунт Іллі Ківи [10], поліцейського начальника з дуже неоднозначною репутацією [4].

Скажімо, сьогодні можна казати про початок певних міжетнічних конфліктів. Зона, яка зараз стала прикордонною, і до цього періодично з'являлася в інформаційному полі завдяки конфліктам на етнічному ґрунті [1], а тепер взагалі у ЗМІ періодично з'являються матеріали, сповнені ворожнечі у бік кримських татар [2].

Нестача офіційної чи навіть неофіційної інформації від органів влади, правоохоронців та інших стейкхолдерів у питаннях, які пов'язані з наслідками окупації Криму, спричиняє поширення чуток і створює сприятливий ґрунт для ворожої пропаганди. Низька якість новинних повідомлень про все, що відбувається на адміністративному кордоні Херсонщини і Криму, є сьогодні нашою слабкістю в інформаційній війні з Росією. Один із найнижчих показників достовірності – в онлайн-ЗМІ Херсона – 67 %, і тут же – найвищий з усіх регіонів показник неперифікованих повідомлень про вразливі групи – тобто із невідомих акаунтів у соцмережах, що може призводити до поширення неточної інформації та чуток. Найбільше таких повідомлень зафіксували на сайті «Херсон онлайн» – майже 2 % від усіх публікацій за період моніторингу [8].

Попри те, що органи влади розуміють проблему, вони не мають змоги виправити ситуацію. Сфера державних комунікацій не має визначених нормативно-правових норм. Чинні Закони України не містять норми про обов'язкову комунікацію як управлінський процес. Інформаційною політикою і комунікаціями займаються фахівці, які мають ще й інші посадові обов'язки. Цей проект покликаний налагодити інформаційне співробітництво між усіма стейкхолдерами в Херсонській області, чия діяльність так чи інакше пов'язана з ситуацією, що склалася після окупації Криму Російською Федерацією, і місцевими та всеукраїнськими ЗМІ, а також відомими блогерами.

Більшість місцевих ЗМІ Херсонщини або не відчують себе частиною єдиної інформаційної політики держави, або взагалі не знають про існування такої політики. Тому неумисні, проте непомірквані, дії таких засобів масової інформації інколи шкодять державі та сприяють поширенню ворожої пропаганди.

Для місцевих ЗМІ і для всеукраїнських, які беруть інформацію з місцевих, події (блокади, прикордоння, війська) є просто джерелом «лайків», і журналісти не думають про шкоду, і не відчують провини за поширення недостовірної інформації. Наприклад, в березні 2014 року сайт ХерсонОнлайн поширив інформацію про пересування російської військової техніки по Новій Каховці [14]. Цю статтю вміть опублікували сотні українських та російських сайтів. Наразі у новини, яка і досі є на сайті, 34000 перегляди. При

чому, цю інформацію не спростовували, і не коментували офіційні джерела, і якщо в той час, це було зрозумілим, бо в силових структурах та органах влади панував хаос, то за півтора роки і досі трапляються такі ситуації. Під час енергетичної блокади та підриву ліній електропередач поширювалися неправдиві чутки про рух російських військ. Також час від часу з'являються повідомлення про російську техніку та війська. Останнім було повідомлення про захоплення невідомими Каланчацької міліції.

Будь-яка спроба офіційної влади подібну інформацію прибрати, сприймається як тиск і цензура, хоча причина появи дезінформації – відсутність достовірних джерел чи офіційних повідомлень. Єдиним способом виправити ситуацію є створення системи саморегулювання та прийняті шляхом консенсусу між ЗМІ та іншими стейкохлерами єдині проукраїнські стандарти висвітлення подій на Херсонщині, що пов'язані з окупацією Криму.

Багато аспектів є просто незрозумілими для місцевих журналістів, що перетворює ці питання на джерела напруги та дезінформації, що в свою чергу використовується пропагандою. Часто журналісти не розуміють технічних деталей того чи іншого процесу, наприклад: яким чином вода постачалася до Криму, яким чином постачається електроенергія, чи можливо технічно припинити постачання електроенергії в Крим, аби не знеструмити Херсонщину тощо.

До цього треба додати, що рівень інформаційної роботи в Херсонській ОДА не витримує жодної критики. Інформацію про підриг електроопор журналісти всієї країни отримали з соціальних мереж ввечері п'ятниці, а більш-менш офіційний коментар від офіцера ДСНС з'явився в неділю зранку. По обіді на сайті облдержадміністрації з'явилися коментарі голів Чаплинської, Скадовської, та Каланчацької РДА.

Ускладнює ситуацію віддаленість адміністративного кордону з Кримом (їхати на авто близько 4 годин), що унеможлиблює часті поїздки туди херсонських журналістів. Але при цьому, будь-яка інформація від херсонських журналістів часто сприймається колегами з Києва як свідчення очевидців, хоч більшість з них там не були взагалі ніколи.

Прес-служба прикордонників намагається оперативно інформувати журналістів про перебіг подій довкола пунктів пропуску, але і її співробітники іноді стають джерелами фейкових новин. Не маючи чітко визначеної стратегії інформаційної політики, прикордонники копіюють методи російської пропаганди, вигадуючи те, що буде сприйматись аудиторією. В якості прикладу можна навести історію про собаку Джека [9], який став відомим на всю Україну. Прикордонники покликали журналістів і показали пса, який ніби перебіг від російських окупантів з Криму на бік України. Жодних доказів не навели, і жодних ознак того, що пес службовий, немає. Не підтвердили інформацію і кінологи. Але, зважаючи на те, що сюжет був оригінальним, хоч і неправдивим, він швидко поширився в інформаційному просторі.

Політика у значенні politics є невід'ємною складовою державного управління та місцевого самоврядування, в сучасній Україні цей природний

процес є дещо гіпертрофованим. Функціональні підрозділи місцевих державних адміністрацій повністю підпорядковані інтересам тієї чи іншої політичної сили, яка наразі знаходиться при владі. Це спричинило повну руйнацію системи моніторингу та аналізу, яка існувала в управлінні внутрішньої політики та структурних підрозділах, що відповідають за громадські зв'язки.

Місцеві адміністрації не тримають руку на пульсі подій, не моніторять чисельні місцеві ЗМІ, особливо електронні, повністю відсутній аналітичний компонент. Нездатність влади приймати управлінські рішення на основі аналізу призводить до конфліктогенності. Представники адміністрації бояться сказати “щось не те” і часто уникають комунікації взагалі, не пояснюють людям причини і наслідки своїх вчинків. Така політична традиція за кілька років призвела до того, що місцеві еліти не змогли виробити систему прийняття управлінських рішень, замість цього основою для будь-якого з них є ситуативні фактори, особисті зв'язки чи погляди конкретних посадовців.

Відсутність практики інформаційної роботи за населенням сприяє поширенню панічних настроїв, влада жодним чином не впливає на інформаційне середовище, особливо за межами обласного центру.

По районах області ще збереглися деякі мережі, проток, без інструментарію збору та обробки інформації їх використання неможливе. Наприклад, під час відключення газу в Генічеську зимою 2016 року, Херсонська облдержадміністрація не мала об'єктивної інформації з Генічеського району, а, отже, не могла оперативно впливати на ситуацію.

Рівень заробітних плат та складність процедури прийому на роботу тенденцію до непопулярності державної служби у тих, хто має здібності до аналітичної та інформаційної роботи, експертний рівень спеціалістів, які за функціональними обов'язками мали би виконувати цю роботу, наднизький без шансів його хоч якось підвищити. Таким чином, можна зробити висновок, що державні службовці не здатні сьогодні ані до моніторингу ситуації, ані до вироблення та реалізації інформаційної політики.

Висновки. Отже, для виправлення ситуації, що склалася, та для ефективною протидії російській інформаційній агресії, Херсонській обласній державній адміністрації необхідно зробити таке:

1. Провести картування потенційних конфліктів і соціальних зв'язків, зробити детальний аналіз суспільно-політичної та економічної ситуації в регіоні.

2. Регулярно проводити кількісний та якісний моніторинг новин у ЗМІ та офіційних повідомлень про події на Херсонщині, які стосуються окупованого Криму, що має показати: а) відсоток новин по проблематиці з усього масиву новин; б) відповідність трьом журналістським стандартам (збалансованість/відсутність балансу, відокремлення фактів від коментарів, достовірність).

3. Напрацювати у партнерстві з журналістами, правоохоронцями та іншими стейкхолдерами єдині узгоджені стандарти висвітлення питань, що пов'язані з подіями навколо окупації Криму.

4. Залучити експертів з різних середовищ та галузей та налагодження взаємодії між усіма стейкхолдерами та зацікавленими сторонами, постійний

двосторонній діалог.

5. Створити мережу для збору та поширення інформації.

6. Створити аналітичний центр, який вироблятиме рекомендації для органів влади, що братимуться до уваги під час прийняття управлінських рішень.

7. Поширювати інформацію, що сприятиме ранньому виявленню та попередженню конфліктогенних ситуацій в області.

На жаль, жодної всеукраїнської програми, яка визначала б інформаційну політику конкретних регіонів, не існує. Сьогодні кожна з областей має свої політичні особливості, що унеможлиблює використання однакового інструментарію, місцевим державним адміністраціям доводиться реагувати на інформаційну агресію самостійно.

Список використаних джерел

1. В Ивановке местное население «восстало» против курдов (видео) [Електронний ресурс] // Новый визит. – Режим доступу: http://vizit.ks.ua/news/v_ivanovke_mestnoe_naselenie_vosstalo_protiv_kurdov/2013-05-29-2070.

2. В Херсонской области создается мусульманский батальон для диверсий [Електронний ресурс] // Херсон лайф. – Режим доступу: <http://kherson.life/kherson/politics/v-hersonskoj-oblasti-sozdaetsya-musulmanskij-batalon-dlya-diversij/>.

3. Виговська О. С. Державна інформаційна політика: концептуальні засади формування та розвитку [Електронний ресурс] / О. С. Виговська // Гілея: науковий вісник. – 2014. – Вип. 82. – С. 371–374. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2014_82_95.

4. Илья Кива: Я недоволен, и не хочу комментировать бредни каждого дол***ба [Електронний ресурс] // МОСТ. – Режим доступу: http://most.ks.ua/news/url/ilja_kiva_ja_ne_uvolen_i_ne_hochu_kommentirovat_bredni_kazhdogo_dolba.

5. Іжнін І. Проблема трактування національних інтересів та інформаційна політика державина сучасному етапі [Електронний ресурс] / І. Іжнін // Вісник Львівського університету. Сер. : Міжнародні відносини. – 2012. – Вип. 31. – С. 3–8. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2012_31_3.

6. Історія інформаційно-психологічного протиборства : підруч. / Я. М. Жарков [та ін.]. – К. : НА СБ України, 2012. – 209 с.

7. Їжа М. М. Інформаційна політика України та її вплив на формування іміджу країни [Електронний ресурс] / М. М. Їжа // Політикус. – 2015. – Вип. 1. – С. 68–71. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/polit_2015_1_16.

8. Коли слово стає інструментом безвідповідальності [Електронний ресурс] // Media Sapiens. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/monitoring/regional_newspapers/koli_slovo_stae_instrumentom_bezvidpovidalnosti/undefined/.

9. На сторону Украины от российских оккупационных войск перешел служебный пес [Електронний ресурс] // ТСН. – Режим доступу: <http://ru.tsn.ua/video/video-novini/na-storonu-ukrainy-ot-rossiyskih-okkupacionnyh-voysk-pereshel-sluzhebnyu-pes.html?type=1551>.

10. На Херсонщині пошкодили опору ЛЕП, щопоставляє електрику в Крим [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2015/10/6/7083835/?attempt=1>.

11. Нестеряк Ю. Державна інформаційна політика та управління національними інформаційними ресурсами України [Електр. ресурс] / Ю. Нестеряк // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2013. – Вип. 1. – С. 94–104. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2013_1_14.

12. Олійник О. В. Рецензія на монографію І. М. Сопілко "Державна інформаційна політика України: стан та шляхи реалізації" [Електр. ресурс] / О. В. Олійник // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2014. – № 8. – С. 143–145. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmju_2014_8_38.

13. Почепцов Г.Г. Гибридно-информационная война: основные характеристики [Електронний ресурс] // Media Sapiens. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/trends/1411978127/gibridnoinformatsionnaya_voyna_osnovnye_kharakteristiki/.

14. Российские военные уже под Каховкой? [Електронний ресурс] // Херсон-онлайн. – Режим доступу: <http://khersonline.net/novosti/politika/20835-rossiyskie-voennye-uzhe-pod-kahovskoy.html>.

15. Сенченко М. Латентна світова інформаційна війна. – К. : Стебеляк, 2014. – 384 с.